

farbare vei. Noen ganger må man rydde seg en ny og tredje vei. Også i det åndelige rike er det behov for en destruktiv impuls.

Denne har imidlertid også sin historie. F.eks. går der skjulte forbindelseslinjer mellom våre "post-moderne" vilkår og den tidlige modernismes bestrebelse, som de bl.a. kommer til uttrykk blant intellektuelle i fin-de-siècle Wien og Weimar-tidens Berlin. Når de er skjulte, så er det fordi de ikke angir noen historisk kontinuitet eller utviklingslinje. Når det dog er en forbindelseslinje, så nettopp fordi der en en homolog erfaringsimpuls som taler til oss over århundret. Ikke-lineære forbindelseslinjer etableres ifølge Benjamin ved den metode som han kalde "die Extreme hindurch".

Så la oss da heller nøyes med å avkritte problemområdet. Det synes å være en rimelig og edruelig strategi mens vi venter på Godot. Og når de store dialektiske armsving har uttømt deres betydning kunne man velge "de små skritts politikk" innenfor denne radius. Det synes å være den "metode" som for tiden har mest for seg og som alle kjære barn jo har mange navn: dekonstruksjon, forskjellsfilosofi, forskyvningsfilosofi, svekkelsesfilosofi. Men det finnes også en eldre, men nært beslektet posisjon, som imidlertid ikke går på listeføtter mellom metafysikkens "sterke" kategorier, men snarere slår på stortrommen "die Extreme hindurch".

Tore Eriksen

Fra protest til protese!

Jean Baudrillard: *Cool memories. 1980-1985*, Kimære, utkommer ultimo 1990, 239 sider, 195,- kr.

Douglas Kellner: *Jean Baudrillard. From Marxism to Postmodernism and Beyond*, Polity Press 1989, 246 sider, paperback 165,- kr, indbundet ca. 500,- kr..

*

"Briller vil snart ikke lenger være en protese, men en nedarvet egenskap hos en art, som har mistet blikket"

Jean Baudrillard

"Mennesket er så at si blitt et slags protese-gud, temmelig storslået, når han ifører sig alle sine hjelpeorganer; men de er ikke sammenvokset med ham og volder ham endnu fra tid til anden meget besvær". Således skrev Freud i *Kulturens byrde* fra 1929, og han hævdede videre, at mennesket kunne "trøste sig med, at denne utvikling ikke vil være avsluttet netop med året 1930".

Problemet med proteseorganerne kan afhjælpes gjennom perfektion af organerne og udskiftningen af de mangelfulde organer, der tillader sig at svigte denne guddom. I sidste instans er processen først tilendebragt når protesen er blevet fullstendig, hvilket vil si, at protesen har erstattet alle de forgængelige dele af kroppen: det er robotten; eller når protesen er blevet genetisk: det er klonen. Protesen er først tilfredsstillende, når det kropslige, kontingente og endelige er erstattet af det syntetiske, programmerbare og evige.

Det er en situation etter mennesket, eller måske snarere en situation hvor mennesket

---

ANMELDELSER

---

er blevet mere menneske end menneske: Übermensch, Superman. Det er "lykkedes for menneskearten at overskride sig selv i sit eget simulakrum - og forsvinde genetisk for at genopstå kunstigt. Ved at videreføre sig selv i et univers af kloner og elektroniske proteser (der er perfekte i den forstand, at de har elimineret enhver virtuel art inklusive menneskearten) har mennesket således, ved en definitiv handling, udviklet tingenes naturlige skabelsesproces". Således foregriber *Jean Baudrillard* menneskets skæbne i sin *Cool Memories. 1980-1985*, der nu udkommer i dansk oversættelse sidst i 1990. Klonen er understyret med det bedste inden for den nyeste teknologi, og alle fejlkilder bliver elimineret. De menneskelige fejl, der så længe er faldet teknologien i ryggen, skal overvindes. "Datamaskinen vil overalt erstatte tænkningen og lade hjernen ligge brak, sådan som de mekanistiske teknologier gjorde med kroppen i det 19. århundrede. Folk ligner mere og mere zombier. Man skulle tro, at de allerede havde mistet deres hjerne, og at de nu kun fungerer ved deres rygmarv". I sidste instans er det døden, der skal overskrides teknologisk - det er teknologiens fixpunkt.

Umiddelbart er det et dystert billede af det aktuelle, Baudrillard tegner i disse 'private' dagbogsnotater og aforismer. Men som i sine øvrige skrifter hævder Baudrillard i *Cool Memories* at være fri for pessimisme, undergangstemning og subjektiv melankoli. Der er ganske vist en melankoli tilstede i skriften, men det er en objektets melankoli; et objektalt lys der skinner igennem Baudrillards skrift, mens skriften selv giver sig hen til objektet i en skriftsprocedure, som hverken er subjektiv eller objektiv, men måske nok forførende

og chokagtig. "Livet", skriver han, "er ikke håbløst i sig selv, det er kun let melankolsk. Noget diffust i dagslyset, noget uåndgribeligt i sproget, giver tingene et melankolsk ydre, som kommer fra et endnu fjernere sted end vort ubevidste eller vores personlige historie"; et sted den skriftlige, konstellative iscenesættelse kan ramme, ved at opgive troen på at objektet lader sig spejle eller analysere. Analysen er nemlig "en del af meningens umådelige tilfrysning". Over for analysen og troen på subjektets beherskelse af objektet står forførelsen og objektets onde og morsomme ironi.

Forførelsen er termen, der rammer indholdet i de fatale strategier. Det er en undragelse af verdens tryllekreds gennem hengivelsen til en endnu stærkere tryllekreds: skriftens, skæbnens, forsvindingsens. "Forførelsen er objektets direkte og dræbende bestråling, metaforens endeligt, en fortryllet verdens strategi, den triumferende genopstandelse af en illusion, som gør en ende på meningens dialektiske besvimelse og historiens alt for naive list". En forførelse der chokagtigt kan være til stede i teorien gennem teoriens foregribelse af hændelserne. Teorien er ikke fiktionær, da den ikke opererer i et fiktivt univers. Teorien er heller ikke faktisk, da den ikke tager tingenes øjeblikkelige væren ad notam. Teorien er en science fiction, der er mere sand end virkeligheden, da den er hurtigere end virkeligheden. "Teorien bygger ikke på indsamlede data, men på de begivenheder, som vil komme. Dens værdi ligger ikke i de begivenheder, som den belyser, men i chokbølgen fra de begivenheder, som den foregriber. Den indvirker ikke på bevidstheden, men direkte på tingenes gang, hvorfra den får sin en-

---

ANMELDELSER

---

ergi. Den må derfor holdes adskilt fra filosofiens kollegiale udøvelse og alt det, som skrives om ideernes historie"

Baudrillards skrift forsøger at skrive på energien fra objektets onde ånd, den ånd, der op gennem den vestlige tænknings historie er blevet afvist og fornedret; den ånd hvorpå Hegel klæbde etiketten om den falske eksistens, som Adorno siger om det negative i *Negative Dialektik*. Men objektets onde ånd slår tilbage mod subjektets bedrevenhed. Og det er præcis objektets onde ånd, der redder livet og dets fortryllelse, der hvor identiteten og irreversibiliteten til stadighed udrydder den. Det er blandt andet AIDS, der redder seksualiteten med dens fortryllelse og spil; og kræft kan ses som en cellernes reaktion på ordenens triumf. Objektet sikrer reversibiliteten og sikrer på denne måde tillige systemerne, der ellers ville gå til i deres egne logikker.

Cool Memories er en patetisk og selv-højtidelig bog, hvor Baudrillard forsøger at skrive sig ind i en aforisme-tradition. I mangt og meget minder den om Adornos *Minima Moralia*, som også er patetisk til det ulidelige. Men det giver samtidig bogen et utroligt drive og en fantastisk energi. Det giver i læseren for at modsige Baudrillard, eller man gribes af rene aha-oplevelser gennem skriftens skæve blik, som når det hedder: "Det triste ved den kunstige intelligens er, at den ikke er særlig kunstig og derfor heller ikke særlig intelligent". De bedste af aforismerne befinder sig på grænsen mellem det tåbelige og det geniale, og det vil ofte være svært at finde ud af, om en aforisme er det ene eller det andet. Hvad med f.eks.: "Sneen er ikke længere en gave fra himlen. Den falder nøjagtig der, hvor wintersportsstederne ligger"?

Baudrillards skrift er blevet genstand for stor opmærksomhed, selvom han er en tænker, der ikke går op i nogle af de forskellige teoretiske positioner der markerer sig på markedet. Denne opmærksomhed har nu givet sig udslag i en monografi over hans skrifter fra *Le système des objects* fra 1968 til artikler fra 1989: *Jean Baudrillard. From Marxism to Postmodernism and Beyond*. Douglas Kellner har skrevet bogen 'in the spirit of T. W. Adorno' og man kunne måske forvente en granskning af den særlige skriftstil, Baudrillard benytter sig af: simulationsmaskiner, som - alle forskelle ufortalt - minder en del om Adornos kritiske modeller, tankeprismer, konstellationer og så videre. Men det er ikke dette spor, Kellner følger, men snarere hvad man kan kalde en på sporet efter en ideologikritik, der ikke forbliver tavs og snerpet over for produkternes og tegnenes overfladiske fascinationskraft. Kellner operer for en polyteoretisk position, som bevæger sig i en dialektik mellem kritiske dybdeanalyser og accept af overfladens, tegnenes egenværdi. Bogen præsenterer de forskellige 'epoker' hos Baudrillard, hvilket er udmærket for den, der søger overblik over og indsigt i hans værk. Problematisk er monografien dog ved, at den ikke kan tage Baudrillards skrifter efter *L'échange symbolique et la mort* (1976) alvorligt. Med *At glemme Foucault* (1977) bliver Baudrillard mere og mere metafysisk; denne udvikling skyldes, at Baudrillard ikke længere kan se muligheder for at ændre verden i verden. Metafysikken - som Baudrillard inspireret af *Jarry* kalder patafysik: læren om de imaginære løsninger - markerer tillige Baudrillards manglende normative kritikbase. Og Kellner mener, at Baudrillards

---

ANMELDELSER

---

wordprocessor er det egentlige subjekt bag skriften. En pointe, som Baudrillard muligvis ville bifalde.

Kellner finder Baudrillards skrifter efter *L'échange symbolique* 'increasingly tiresome' og ind imellem virker det underligt, at Kellner overhovedet gider beskæftige sig med denne tænker, der sidder i en whiskyrus og betragter Death Valley. Problemet med Kellners polyteoretiske dialektik er, at han leder efter en teori som abonnerer på et om ikke stærkt så dog virkningsfuldt sandhedsbegreb. Dette er langt fra tonen i *Cool Memories*, hvor det hedder: "Man skal spille med sandheden som udfordring, sige mere om sandheden end det er nødvendigt, for at den er sand i streng forstand. Sandheden skal overraske, ellers tilhører den dumheden". I en sådan situation må man affinde sig med, at det simpelthen bliver 'for meget' - det er dette 'for meget', der overhovedet legitimerer skriften; om noget overhovedet.

Ove Christensen

Mine damer og herrer - Jeg er fortabt

Anne Cohen-Solal: *Sartre*, bind 1 og 2. Spektrum, København 1990.
James F. Masterson: *Det truede selv. Borderline og narcissisme - personlighedsforstyrrelser i det moderne samfund*, Hans Reitzels forlag, København 1990.

*

"Forladthed depression" er nyere psykiatris betegnelse for den udløsende faktor bag tidens borderline-tilfælde og narcissistiske personlighedsforstyrrelser.

Den amerikanske psykiater James F. Masterson har i 1988 skrevet en bog om emnet, som nu foreligger på dansk med titlen "Det truede selv. Borderline og narcissisme - personlighedsforstyrrelser i det moderne samfund".

Op igennem trediverne arbejdede Jean-Paul Sartre på en "pamflet om kontingensen". I 1929 havde han vundet en konkurrence, som Ecole Normale Supérieure havde udskrevet i filosofi, om temaet "Frihed og kontingens". Simone de Beauvoir blev nummer to. I 1938 udkom pamfletten, efter endeløse omskrivninger, sletninger og korrektioner, under titlen *Kvalme*, og denne roman gjorde med ét slag forfatteren berømt.

Han kunne flytte til Paris sammen med de Beauvoir og således lægge den forhadte forladthed i fransk provins bag sig. Nu kunne grimheden, den tiltagende fedme og skaldethed samt forbruget af mennesker, alkohol og cigaretter leves med manér. Der kunne blive tid til yderligere filosofisk og kunstnerisk fordybelse. De